

บทคัดย่อ

อำเภอเชียงแสนซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นท้องถิ่นที่มีความงดงามทางกายภาพ พื้นที่ทอดตัวขนานไปกับแม่น้ำโขง โดยมีเพื่อนบ้าน คือ ประเทศลาวและเมียนมาร์เป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงทั้งยังติดต่อกับประเทศจีนได้ทางแม่น้ำโขง เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและคนในชุมชนแล้ว เชียงแสนจึงน่าจะมีศักยภาพทางการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว แต่ตามสภาพที่เป็นจริง ขณะนี้กลับปรากฏปัญหาต่างๆ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งสองอย่าง งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรค เพื่อประเมินศักยภาพและสร้างยุทธศาสตร์เพื่อให้ท้องถิ่นนี้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางเศรษฐกิจของอำเภอเชียงแสน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ)
2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจชุมชน การค้าชายแดน และการท่องเที่ยวอันนำไปสู่แนวทางการประสานสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการค้าชายแดนอำเภอเชียงแสน
4. เพื่อสังเคราะห์ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเชียงแสน โดยผ่านกระบวนการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว

โดยกำหนดระยะเวลาของการศึกษาคือ 2 ปี ระหว่าง 2549 และ 2550 พื้นที่ที่ทำการศึกษาที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยให้ความสำคัญบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

วิธีการศึกษา

เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ร่วมกับ Location Quotient ทั้งนี้ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าด้วยแบบสอบถามกับครัวเรือน 100 ตัวอย่าง นักท่องเที่ยวไทย 100 ตัวอย่าง นักท่องเที่ยวต่างชาติ 26 ตัวอย่าง สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารราชการและข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ NGOs กลุ่มอาชีพ จำนวน 30 ตัวอย่าง และกลุ่มสนทนา (Focus Group) จำนวน 30 ตัวอย่าง ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากข้อมูลและเอกสารตีพิมพ์และยังไม่ตีพิมพ์ของราชการและหน่วยงานเอกชน

ผลการศึกษาพบว่าข้อได้เปรียบ ข้อเสียเปรียบ โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ของเชียงใหม่คือ

จุดแข็ง

1. มีภูมิประเทศติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย มีสภาพภูมิอากาศที่ดี
2. เป็นเมืองที่สงบ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความเป็นมิตรของคนท้องถิ่น
3. มีความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมและมีประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่า
4. มีท่าเรือน้ำลึกเป็นประตูสู่การค้าและการท่องเที่ยวนานาชาติ
5. เป็นแหล่งดินชุ่มน้ำโลก

จุดอ่อน

1. ห่างไกลจากศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การคมนาคมไม่เป็นระเบียบ ที่จอดรถไม่เพียงพอ
2. ความร่วมมือและมีการประสานงานของชุมชนยังไม่เพียงพอ ปัญหาความยากจนและปัญหาจากแรงงานต่างด้าว
3. ขาดจิตสำนึกในการรักษาและการสืบสานวัฒนธรรมของตนเอง และขาดการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ปัญหาความพร้อมด้านกิจการสาธารณูปโภค ระบบเครือข่ายการขนส่งการเดินทางติดต่อกายในตัวเมือง แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคม ที่พัก ที่จอดรถสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ขาดข้อมูลสารสนเทศ
5. การขาดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมทั้งสถานที่สำหรับซื้อของที่ระลึก

โอกาส

จากความโดดเด่นของสภาพภูมิประเทศที่สามารถเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีโอกาสนในการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวและการค้าชายแดน

อุปสรรค

1. ปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบการค้าระหว่างประเทศ การค้าเสรีและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำการค้า
2. ปัญหาด้านความร่วมมือและการประสานงานจากการทำงานเป็นทีมของภาครัฐและเอกชนในชุมชน
3. ปัญหาด้านการขาดงบประมาณและการส่งเสริมการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดทำแผนนโยบายจากระดับบนสู่ระดับล่าง
4. ปัญหาการใช้แม่น้ำร่วมกันระหว่างประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง อาทิเช่น ปัญหาการสร้างเขื่อนของจีน การระเบิดแก่งหินและความไม่แน่นอนของระดับน้ำของแม่น้ำโขง

จากการวิเคราะห์ Location Quotient พบว่าศักยภาพของเชียงใหม่จะเป็นด้านบริการ เช่น การค้า การโรงแรม แทนที่เป็นการเกษตรกรรมดังที่คาด

ผลของการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลคือ ยุทธศาสตร์ 5 ประการดังนี้

1. มุ่งพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เพื่อก้าวสู่เป็นเมืองมรดกโลก และขยายแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้มีความหลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความประทับใจ
2. มุ่งพัฒนาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์สืบทอดองค์ความรู้เดิมที่สืบทอดมาให้คงอยู่ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งมุ่งพัฒนาประชากรของเมืองเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง
3. มุ่งพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามเป็นที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และควบคุมมลภาวะของเมืองเชียงใหม่ให้อยู่ในสภาพที่เป็นเมืองสะอาดและธรรมชาติเขียวขจี (Clean City & Green City)
4. มุ่งพัฒนาการค้าชายแดนให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ท่าเรืออย่างคุ้มค่า รวมทั้งการพัฒนาระบบ Logistics และกระจายผลประโยชน์ทางการค้าให้ชาวเชียงใหม่อย่างยุติธรรม
5. มุ่งพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมนาโนไบโอเทคโนโลยี เพื่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร สุขภาพและความงามที่คุณภาพสูง เพื่อการส่งออกทั่วโลก

การที่เชียงใหม่จะประสบผลสำเร็จตามยุทธศาสตร์มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการที่ดีพร้อมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Evaluation of Chiang-Saen's Economic Potential: Toward Economic Security through Border-Trading and Tourism

Abstract

This study investigated Chiang-Saen district, which is located in Chiang Rai Province, Northeast Thailand. The purpose of the study was to develop recommendations for strategies to ensure Chiang-Saen's economic security and sustainable development. This purpose was achieved through evaluating Chiang-Saen's economic potential particularly in the Golden Triangle area, investigating the connections linking Chiang-Saen's economy, border-trading, tourism activities and cooperation with neighboring countries, and investigating the obstacles for trade and tourism promotion and the impact of trade and tourism on Chiang-Saen's community. The primary data were collected through face-to-face interviews, in-depth interviews, focus groups and observations. Secondary data was obtained from both published and unpublished government and non-government documents. The data was analyzed and synthesized through SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) and Location Quotient methodologies. The findings of the study are detailed. The strategies for ensuring Chiang-Saen's economic security and sustainable development, derived from the study's findings, are as follows: develop Chiang-Saen to be a World Heritage site and tourism center; develop and promote community traditions such that cultural and indigenous knowledge can form the basis of community identity; develop and preserve the natural environment and scenery, and discover new tourist sites to attract visitors; develop a modern and efficient border-trading system to keep pace with globalization; develop Chiang-Saen as a Nanotech and Biotech industry center in order to become a world class hub of health and beauty.